
PERSONALUL DE SPECIALITATE DIN BIBLIOTECI: ESTIMĂRI ȘI VALORI DE URMAT

Ludmila CORGHENCI

ORCID 0000-0002-0248-9108

Rezumat: *Articolul prezintă rezultatele studiului privind componența personalului de specialitate din biblioteci, fundamentat pe datele statistice prezentate de Centrul Național de Statistică din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova pentru perioada 2022-2023. Articolul reflectă indicatori statistici – numărul total al personalului de specialitate, componența acestuia în funcție de criteriile: studii, vârstă, gen. Pentru a demonstra intensitatea și calitatea muncii în biblioteci autorul apelează la indicatorii de performanță – numărul personalului de specialitate per 1.000 de utilizatori activi, numărul de utilizatori per cap personal etc.*

Cuvinte-cheie: *cercetare statistică, personal de specialitate, componența personalului din biblioteci.*

Abstract: *The article presents the results of the study on the composition of specialized staff in libraries, based on the statistical data presented by the National Statistics Center within the National Library of the Republic of Moldova for the period 2022-2023. The article reflects statistical indicators – total number of specialized personnel, its composition according to the criteria of studies, age, gender. To demonstrate the intensity and quality of work in libraries, the author uses performance indicators - number of specialized staff per 1,000 active users, number of users per head of staff, etc.*

Keywords: *statistical research, specialized staff, library staff composition.*

Personalul de specialitate este singura resursă din cadrul unei biblioteci care are capacitatea de a-și mări valoarea, de a fi în pas cu timpul, de a contribui individual la poziționarea strategică a instituției, aceasta este deosebirea esențială de celelalte resurse, care se uzează fizic și moral. El determină eficiența și eficacitatea activității bibliotecii, precum și impactul la nivel de comunitate. În condițiile progresului tehnologic, a creșterii volumului de informație, a schimbării necesităților de informare și documentare a membrilor comunităților, activitatea bibliotecii trebuie să fie asigurată de buni profesioniști, oameni potriviți la locul potrivit, conduși, sprijiniți și recompensați potrivit muncii depuse.

Prezentul articol are scopul de a prezenta rezultatele cercetării statistice privind personalul de specialitate din cadrul Sistemului Național de Biblioteci (SNB) prin valorificarea datelor statisticii oficiale pentru anii 2022-2023 [4; 5]. Recomandăm să se țină cont și de potențialul metodologic al materialului, adică utilizarea acestuia de centrele biblioteconomice pentru a analiza situația concretă în cadrul rețelei teritoriale/departamentale de biblioteci ori a bibliotecii (mai ales la capitolul indicatori de performanță/relaționali).

La 1 ianuarie 2024 numărul total de biblioteci din cadrul SNB constituie 2.563, cu 37 mai puține în comparație cu anul 2022.

Să urmărim tabloul general al efectivului personalului de specialitate pentru perioada menționată.

Tabelul nr. 1. Numărul total al personalului de specialitate în cadrul SNB

Tip biblioteci	Personal de specialitate			Informaticieni (ingineri, programatori, administratori etc.		
	2022	2023	Variabila 2023/2022	2022	2023	Variabila 2023/2022
Naționale	207	199	-8	9	9	0
Publice	2 028	2 000	-28	28	29	+1
Din învățământ, inclusiv:	1 604	1 581	-23	10	6	-4
- din învățământul superior	274	257	-17	7	6	-1
- din centre de excelență, colegii	69	68	-1	0	0	0
- din școli profesionale	43	42	-1	0	0	0
- din învățământul general	1 218	1 214	-4	0	0	0
Specializate	95	88	-7	6	2	-4
Total	3 934	3 868	-66	54	46	-8

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor statistice oficiale [4, 5].

Datele statistice din *Tabelul nr. 1* relevă o scădere continuă a numărului personalului de specialitate din cadrul SNB, fenomenul ma-

nifestându-se și pe parcursul anilor 2021-2022. Astfel, în anul 2023 numărul personalului de specialitate a descrescut cu 66 față de anul 2022, iar numărul informaticienilor – cu 8. Pentru comparație: în anul 2021 numărul personalului de specialitate a descrescut cu 63 față de anul 2020, iar numărul informaticienilor s-a redus cu 10. Cele mai pronunțate sunt scăderile numărului de personal în rețeaua bibliotecilor publice, din învățământul superior și din cele specializate.

Drept motive privind descreșterea numărului personalului de specialitate menționăm: reducerea numărului de biblioteci în anul 2023 (cu 37 în comparație cu anul 2022 și cu 23 unități în anul 2021 față de anul 2020); salarii neatractive; predominarea personalului de vârstă pensionară (contractele de angajare nefiind acceptate); nerespectarea de către fondatori a prevederilor legislative (de exemplu, privind posturile de conducere în bibliotecă, structura organizatorică recomandată prin cadrul de reglementare și altele) [1].

Tabelul nr. 2. Numărul personalului de specialitate per 1.000 de utilizatori activi

Tip biblioteci	2022	2023	Variabila 2023/2022
Naționale	12	10	-2
Publice	3	3	0
Din învățământ, inclusiv:	3	3	0
- din învățământul superior	4	4	0
- din centre de excelență, colegii	2	2	0
- din școli profesionale	3	3	0
- din învățământul general	3	3	0
Specializate		10	8
Total		3	4

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor statistice oficiale [4, 5].

Datele prezentate în *Tabelul nr. 2* reflectă menținerea numărului personalului de specialitate per 1.000 de utilizatori activi în anii 2022-2023, diminuarea fiind nesemnificativă. Pentru comparație, în anii 2020-2021 acest indicator a constituit 4. Este menținut cel mai mare număr de personal per 1.000 de utilizatori în bibliotecile naționale, această situație

fiind argumentată prin complexitatea și specificul funcțiilor atribuite acestora și prin cadrul legal și de reglementare național. În bibliotecile publice acest indicator relațional este stabil pe parcursul anilor 2020-2023, constituind 3 bibliotecari per 1.000 de utilizatori. Este constant indicatorul și pentru bibliotecile din învățământ. Pentru anul 2023 observăm sporirea cu 2 unități a numărului personalului de specialitate per 1.000 de utilizatori activi în rețeaua bibliotecilor specializate.

Relevanța indicatorului de performanță, prezentat în *Tabelul nr. 2*, este evidentă în comparație cu numărul de utilizatori activi ce revin unui angajat al bibliotecii.

Tabelul nr. 3. Numărul de utilizatori per cap personal de specialitate

Tip biblioteci	2022	2023	Variabila 2023/2022
Naționale	80	95	+15
Publice	322	330	+8
<i>Din învățământ, inclusiv:</i>	288	293	+5
- din învățământul superior	232	245	+13
- din centre de excelență, colegii	463	506	+43
- din școli profesionale	290	289	-1
- din învățământul general	290	292	+2
Specializate	116	95	-21
Total	290	297	+7

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor statistice oficiale [4, 5].

Urmărind datele din *Tabelul nr. 3*, relevăm creșterea numărului de utilizatori per personal de specialitate în anul 2023 în toate rețelele de biblioteci. Pentru comparație, în anul 2021 acest indicator de performanță a sporit cu 17 față de anul 2020.

Creșterea constantă a numărului de utilizatori per personal de specialitate în ultimii ani este determinată de situații îmbucurătoare: revenirea utilizatorilor în spațiile bibliotecilor ca urmare a crizei sanitar-epidemiologică, creșterea interesului față de activitățile bibliotecii și, corespunzător, creșterea numărului utilizatorilor activi ai bibliotecilor (de exemplu, în anul 2023 acest număr a sporit cu 61.254 în comparație

cu anul 2021). Dar drept motiv invocăm și un fenomen mai trist – reducerea numărului de biblioteci din cadrul SNB, fapt ce determină fluctuația utilizatorilor.

Calitatea personalului din biblioteci se concretizează în funcție de nivelul de studii, în mod deosebit studiile superioare de profil ori în alte domenii (după o pregătire profesională în domeniul bazele biblioteconomiei și științelor informării), care fundamentează încrederea în viitorul profesional, oferă posibilități sporite de autorealizare, de integrare socioprofesională și contribuie la formarea competențelor de formare continuă și de accedere la alte posturi de muncă în domeniu, la dezvoltarea carierei profesionale pe verticală și orizontală.

Tabelul nr. 4. Personalul de specialitate în funcție de nivelul de studii

Tip biblioteci	Cu studii superioare				Cu studii medii speciale			
	2022		2023		2022		2023	
	Total	Inclusiv în BȘI	Total	Inclusiv în BȘI	Total	Inclusiv în BȘI	Total	Inclusiv în BȘI
Naționale	178	85	176	82	17	2	21	1
Publice	1 407	408	1 079	413	827	356	775	347
Din învățământ, inclusiv:	1 121	347	1 113	326	383	119	362	115
- din învățământul superior	259	165	244	154	12	3	10	4
- din centre de excelență, colegii	57	24	56	24	8	2	7	2
- din școli profesionale	33	10	32	6	8	0	8	1
- din învățământul general	772	148	781	142	355	114	337	108
Specializate	78	64	72	47	10	6	10	4
Total	2 424	904	2 440	868	1 237	483	1 168	467

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor statistice oficiale [4, 5].

Datele statisticii oficiale relevă reducerea numărului de personal de specialitate atât cu studii superioare, cât și cu studii medii speciale. La nivelul SNB, la 1 ianuarie 2024, personalul de specialitate cu studii superioare constituie 63% din numărul

total al personalului de specialitate în SNB, iar cel cu studii de profil – 22%. Pentru comparație, la 1 ianuarie 2022 situația era următoarea: 62% din numărul total al personalului SNB aveau studii superioare și doar 26% studii în biblioteconomie și științe ale informării (BȘI) [4; 5].

Personalul de specialitate cu studii medii de specialitate constituie în cadrul SNB (la 1 ianuarie 2024) 30% din numărul total al personalului de specialitate, iar cel cu studii în BȘI – 12%. Pentru comparație, prezentăm situația la 1 ianuarie 2022: 31% constituiau personalul cu studii medii speciale și generale și doar 14% – personal cu studii medii speciale în BȘI.

Cuantumul acestor indicatori variază în rețelele de biblioteci (situația la 1 ianuarie 2024):

- *în bibliotecile naționale*: personalul de specialitate cu studii superioare constituie 88% din numărul total al personalului de specialitate, iar cel cu studii în BȘI – 41%; corespunzător 11% constituie personalul de specialitate cu studii medii speciale și doar 0,5% cel cu studii medii speciale de profil;

- *în bibliotecile publice*: personalul de specialitate cu studii superioare constituie 54% din numărul total al personalului de specialitate, iar cel cu studii superioare în BȘI – 21%; corespunzător 39% constituie personalul de specialitate cu studii medii speciale și 17% cel cu studii medii speciale de profil;

- *în bibliotecile din învățământul superior*: personalul de specialitate cu studii superioare constituie 95% din numărul total al personalului de specialitate, iar cel cu studii în BȘI – 60%; corespunzător 4% constituie personalul de specialitate cu studii medii speciale și doar 1% cel cu studii medii speciale de profil;

- *în bibliotecile din centrele de excelență, colegii*: personalul de specialitate cu studii superioare constituie 82% din numărul total al personalului de specialitate, iar cel cu studii în BȘI – 35%; corespunzător 10% constituie personalul de specialitate cu studii medii speciale și circa 3% cel cu studii medii speciale de profil;

- *în bibliotecile din școlile profesionale*: personalul de specialitate cu studii superioare constituie 76% din numărul total al personalului

de specialitate, iar cel cu studii în BȘI – 14%; corespunzător 19% constituie personalul de specialitate cu studii medii speciale și doar 2% cel cu studii medii speciale de profil;

▪ *în bibliotecile din învățământul general:* personalul de specialitate cu studii superioare constituie 64% din numărul total al personalului de specialitate, iar cel cu studii în BȘI – 12%; corespunzător 28% constituie personalul de specialitate cu studii medii speciale și circa 9% cel cu studii medii speciale de profil;

▪ *în bibliotecile specializate:* personalul de specialitate cu studii superioare constituie 82% din numărul total al personalului de specialitate, iar cel cu studii în BȘI – 53%; corespunzător 11% constituie personalul de specialitate cu studii medii speciale și 4% cel cu studii medii speciale de profil

Informația prezentată mai sus demonstrează că cel mai bine sunt asigurate cu profesioniști cu studii superioare bibliotecile din învățământul superior (60%), fiind urmate de cele specializate (53%) și naționale (41%) [5].

Analiza componenței personalului de specialitate din biblioteci în funcție de nivelul de studii ne permite să formulăm următoarele concluzii:

- În primul rând, este necesar de a depune eforturi pentru revitalizarea învățământului biblioteconomic superior atât de comunitatea profesională, cât și de factorii decizie. Astfel, comunitatea profesională se poate implica în promovarea profesiei de bibliotecar prin campanii, organizare de întâlniri în comunități (îndeosebi în școli) cu reprezentanți notorii din domeniul BȘI, cadre didactico-științifice din universități.

- Bibliotecile ar putea „valorifica” cele 30% reprezentate de către personalul cu studii cu studii medii speciale, în scopul integrării acestuia în învățământul mediu ori superior de profil.

- Este important de a oferi o pregătire de bază pentru personalul cu studii superioare din alte domenii, acesta constituind 41% din numărul total al personalului de specialitate (la 1 ianuarie 2024). Bibliotecile trebuie să încurajeze participarea la cursuri de recalificare, oferire de către Universitatea de Stat din Moldova, la fel, înscrierea la studii de masterat.

Un aspect important al calității personalului de specialitate din biblioteci este *categoria atribuită prin atestare*. Atestarea personalului de specialitate din biblioteci este un proces benevol, reglementat, având drept obiective: asigurarea unui proces eficient de evaluare a personalului de specialitate din biblioteci potrivit standardelor naționale și internaționale; motivarea acestuia pentru dezvoltarea profesională și realizarea maximă a potențialului intelectual, inovațional și creativ; creșterea responsabilității individuale a personalului de specialitate din biblioteci pentru reușita propriei cariere profesionale; sporirea importanței și a imaginii personalului de specialitate din biblioteci și a bibliotecii în societate și altele [6].

Tabelul nr. 5. Personalul de specialitate – posesori de categorii de calificare

Tip bibliotecă	2022				2023			
	Total	dintre care categoria			Total	dintre care categoria		
		super.	I	a II-a		super.	I	a II-a
Naționale	156	26	40	90	100	26	41	33
Publice	921	76	407	438	900	81	421	398
Din învățământ, inclusiv:	567	55	291	221	533	57	293	183
- din învățământul superior	201	49	118	34	194	52	120	22
- din centre de excelență, colegii	29	3	19	7	28	3	19	6
- din școli profesionale	6	1	3	2	6	1	3	2
- din învățământul general	331	2	151	178	305	1	151	153
Specializate	35	4	19	12	33	4	17	12
Total	1 679	161	757	761	1 566	168	772	626

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor statistice oficiale [4, 5].

Astfel, la 1 ianuarie 2024 numărul personalului de specialitate care dispune de categorii de calificare constituie circa 40% din numărul total al personalului de specialitate din biblioteci, inclusiv: circa 4% – categoria superioară, 20% – categoria I și 16% – categoria a II-a. Pentru

comparație, la 1 ianuarie 2022 categoriile de calificare aveau 43% din numărul total al personalului de specialitate, inclusiv: categorie superioară – 4%, categoria I – 19%, categoria a II-a – 19%.

Variabilele privind numărul celor care posedă categoria de calificare sunt motivate de fluctuația angajaților, transferul bibliotecarilor în domenii mai bine plătite (aceștia fiind acceptați ca specialiști de calitate, bine pregătiți, buni mânători de tehnici și tehnologii informaționale), lipsa unor politici de motivare, de profesionalizare a personalului, care ar susține și stimula interesul personalului.

Datele statistice oficiale pentru anul 2023 oferă suport concret pentru analiza componenței personalului din bibliotecă în funcție de *criteriul de gen și vârstă*:

- Preponderent munca de bibliotecar este „îmbrățișată” de femei, acestea constituind circa 96% din numărul total al personalului de specialitate, bărbații fiind prezenți cu 4%;
- În bibliotecile Sistemului Național predomină personalul de specialitate cu vârsta între 25-54 ani, care constituie 53%, fiind urmat de cel cu vârsta de 55 ani și mai mult (45%), iar personalul cu vârsta de până la 25 de ani este doar 2%. Pentru a atrage tinerii în profesie este nevoie de crearea următoarelor condiții: salarii atractive, revizuirea grilei de salarizare, atribuirea suplimentului pentru categoria de evaluare a bibliotecii pentru toți angajații (nu doar pentru posturile de conducere), conștientizarea de către fondatori a importanței unei bibliotecii dotate (sub toate aspectele: spații, colecții, tehnologii moderne, personal calificat și altele) în comunitate etc. [5].

Concluzii

Activitatea profesională din oricare domeniu este influențată și promovată prin statistici de calitate, indispensabile pentru adoptarea de decizii care vizează domeniul. Datele statistice prezentate de Centrul Național de Statistică din cadrul BNRM, armonizate la nivel național și internațional, sunt instrumente de cunoaștere a particularităților domeniului bibliotecar, oferă suport pentru definiri de politici și strategii privind resursele umane, sunt axe de centrare a eforturilor pentru îmbunătățiri.

În final, accentuăm importanța implicării centrelor biblioteconomice teritoriale și departamentale în realizarea studiilor statistice comparate a componenței personalului de specialitate în rețea, astfel asigurând integritatea componentelor cercetării: colectarea datelor, prelucrarea, valorificarea și diseminarea acestora. În prezent, cea mai mare parte a eforturilor profesionale sunt centrate pe colectarea și prelucrarea indicatorilor statistici, prevăzuți de *Formularul 6c*. Mai puțin se investește profesional în transformarea datelor statistice în indicatori de performanță/relaționali, în analize comparate ai celor de la nivel de rețea/rețele cu cei identificați la nivel național. Profesia cere de la noi competențe nu doar pentru a crea și a citi statistici, dar, mai ales, pentru a le înțelege, a le evalua critic și a le compara.

Referințe bibliografice:

1. CORGHENCI, Ludmila. Personalul de specialitate din biblioteci – avantaj instituțional și comunitar major. În: Sistemul Național de Biblioteci din Republica Moldova. Studiu statistic 2020-2021. Chișinău: BNRM, 2023, pp. 67-76. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/situatii%20statistica20-21.pdf> [accesat 2024-10-04].
2. Indicatori de performanță (relaționali) pentru biblioteci. Ghid în sprijinul implementării SM ISO 11620:2016 „Informare și Documentare. Indicatori de performanță pentru biblioteci”. Chișinău, 2017. 33 p. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Ghid-Indicatori-de-performanta-SM-ISO-11620-2016.pdf> [accesat 2024-10-09].
3. Statistica de bibliotecă: Raport statistic centralizator privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în anul 2021. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/statistica/statistica-de-biblioteca> [accesat 2024-10-07].
4. Statistica de bibliotecă: *Raport* statistic centralizator privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în anul 2022. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/statistica/statistica-de-biblioteca> [accesat 2024-10-04].
5. Statistica de bibliotecă: Raport statistic centralizator privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în anul 2023. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/profesional/statistica/statistica-de-biblioteca> [accesat 2024-10-04].
6. Regulament privind modul de conferire a categoriilor de calificare personalului de specialitate din biblioteci. Aprobabil prin ordinul nr. 17 din 5 februarie 2015. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121792&lang=ro [accesat 2024-10-09].